

การเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมแก่เยาวชนไทยเชื่อมร้อยสาย
สัมพันธ์ไทย-กัมพูชา
Providing Cultural Competence for Thai Youths to Develop
Thai-Cambodian Relationship

ยงยุทธ บุราสิทธิ์¹

yongyut.bur@mahidol.ac.th

วาทีตต์ ดุริยอังกูร²

vatit.dur@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศกัมพูชา มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่มีต่างวัฒนธรรม โดยศึกษากับเยาวชนไทยระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 104 คนจาก 41 โรงเรียนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 ผลการศึกษาพบว่า การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เยาวชนไทย การพาไปทัศนศึกษาที่ประเทศกัมพูชา รวมทั้งการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชาของโรงเรียน ทำให้เยาวชนไทยมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาไปในทางที่ดีมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศกัมพูชาต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: สมรรถนะทางวัฒนธรรม เยาวชนไทย โรงเรียนชายแดน ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา
จังหวัดสุรินทร์

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

² นักวิชาการวัฒนธรรม งานบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The objectives of this article are to provide cultural competence for youths along the Thai- Cambodia border to help them gain knowledge, understanding, and positive attitude towards Cambodia and to develop skills for building relationships with people from different cultures. One hundred and four youths, studying in 10th grade from 41 schools along the Thai-Cambodian border, in Surin province, were selected. Participatory action research was used during the study period from October, 2014 to December, 2015. The results show that providing all aspects knowledge on Cambodia to Thai youths by way of field trip to Cambodia, and exercises on relationships with Cambodian people, can provide cultural competence which is a very important tool for building good relations with Cambodia in the future.

Keywords: cultural competence, Thai youths, border schools, Thai-Cambodian relationship, Surin province

บทนำ

ในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านกิจการเยาวชน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ณ เมืองบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไน ที่ประชุมได้กำหนดแนวคิดหลักของการประชุมว่า “ เยาวชน-ผู้สร้างอนาคตของอาเซียนในวันนี้ ” (Young People - Building Tomorrow’s ASEAN Today) เพราะปัจจุบันกว่าร้อยละ 60 ของประชากรอาเซียนคือเยาวชน ด้วยเหตุนี้เยาวชนจึงเป็นทั้งปัจจุบันและอนาคตของอาเซียน ดังนั้นการเตรียมความพร้อม การสร้างความตระหนักรู้ของเยาวชนไทยเรื่องอาเซียน การสร้างเครือข่ายเพื่อนฝูง และชีวิตการทำงานร่วมกันจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำให้สำเร็จโดยเยาวชนอาเซียนจะต้องมีส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้บรรลุเป้าประสงค์ตามแผนงานที่วางไว้

(<http://www.asean.org/stronger-youth-cooperation-brighter-asean-s-future/>)

ที่ผ่านมา กลุ่มประเทศอาเซียนได้พยายามสร้างการตระหนักรู้โดยได้ดำเนินการหลากหลายรูปแบบ อาทิ การให้เยาวชนเข้าร่วมโครงการต่างๆ ทั้งที่อาเซียนจัดกันเองและได้รับการสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจา การสร้างทักษะวิชาชีพ การสร้างภาวะผู้นำให้เยาวชนอาเซียน การสนับสนุนกิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อนฝูงในภูมิภาค การส่งเสริมกระบวนการสื่อสารเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทย ต้องยอมรับว่าในรอบปีที่ผ่านมามีความตื่นตัวในการเสริม สร้างการรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนเป็นอย่างมาก เพื่อนำไปสู่การเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านภาษาวัฒนธรรมเพื่อการติดต่อสื่อสาร และทำมาหากินร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจและสันไมหล การสร้างความตระหนักรู้หรือการรับรู้ไม่ได้หมายถึงด้านกายภาพ เช่น การแต่งกาย หรืออาหารแต่ยังมีปัจจัยสำคัญอื่นๆ อีกมากมาย (วันเพ็ญ อ้วนตัน, 2559)

รูปแบบการสร้างความตระหนักรู้ของประเทศไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้นหลายหน่วยงาน รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการรณรงค์ให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับประเทศต่างๆในอาเซียนผ่านสื่อต่างๆ ทั้งภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือ สิ่งพิมพ์ โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ การจดจำลักษณะที่สำคัญต่างๆ ของประเทศในอาเซียน อาทิ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งรูปแบบการให้ความรู้ดังกล่าวทำให้เยาวชนรู้จักประเทศนั้นๆ อย่างผิวเผินมองประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าและไม่ได้สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศเหล่านั้นมากนัก และในช่วงสอง

ศตวรรษที่ผ่านมาความสัมพันธ์ไทยกับกัมพูชากลับไม่ค่อยราบรื่นมากนักเนื่องจากปัญหาเขตแดน สำนึกทางประวัติศาสตร์และการปลุกกระแสชาตินิยมในหมู่ประชาชน (เสาวภา พรสิริพงษ์, 2559) นอกจากนี้ไทยยังมองว่าตัวเองเป็น “พี่” ของกัมพูชาที่เป็น “น้อง” มโนทัศน์ “บ้านพี่เมืองน้อง” จึงเป็นเรื่องของการมองใครใหญ่กว่าใคร ไม่ได้มองว่าเขาและเราเป็น “เพื่อนบ้าน” กัน สำคัญที่ว่าเรามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของกัมพูชา โดยไม่ได้ตระหนักเลยว่าแท้ที่จริงแล้วประเทศจีน ญี่ปุ่น และเวียดนามต่างหากที่มีบทบาทกับกัมพูชามาก (พวงทอง ภาวีครพันธ์: <https://prachatai.com/journal/2011/02/33053>)

ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาเป็นระยะทางเกือบ 800 กิโลเมตร มีประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน และมีความสัมพันธ์ทั้งในระดับรัฐและประชาชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่เป็นที่น่าแปลกใจที่ไทยและกัมพูชามีทั้งความไม่รู้จัก ไม่เข้าใจกัน และมีอคติซึ่งกันและกันอย่างฝังรากลึก ยากที่จะแก้ไขได้ง่ายๆ ความสัมพันธ์ของไทย-กัมพูชาเป็นเรื่อง “ทั้งรักทั้งชัง” และ “ทั้งเข้าใจผิด” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2543) อันนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกันอยู่เนืองๆ

ผู้คนในบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นผู้ได้รับผลกระทบเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ แต่วิถีชายแดนก็ไม่ได้ถูกกำหนดโดยคนในพื้นที่ชายแดนเท่านั้น แต่ถูกกำหนดโดยอำนาจรัฐส่วนกลาง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คนชายแดนมีความรู้ความเข้าใจที่เท่าทันกับสถานการณ์และเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านควบคู่ไปรัฐส่วนกลางด้วย (เสาวภา พรสิริพงษ์, 2556) ถึงแม้ในทางรัฐศาสตร์จะให้ความสำคัญเรื่องเส้นกั้นพรมแดนและความมั่นคงเป็นหลัก โดยอำนาจทางการเมืองพยายามแบ่งและป้ายสีผู้คนออกไป แต่โดยธรรมชาติของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในระดับพื้นที่ มักไม่สามารถที่จะกั้นแบ่งผู้คนชนชาติต่างๆ ให้ไปอยู่ตามประเทศที่เรียกชื่อตามการเมืองสมัยปัจจุบันได้ เช่น ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เส้นแบ่งทางการเมืองไม่สามารถที่จะแบ่งความผูกพัน สายสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของผู้คนในแถบอนุภาคนี้ออกไปได้ (ธัญญา ใจเที่ยง, 2559) ผลพวงจากลัทธิล่าอาณานิคมในช่วงที่ผ่านมาไม่เพียงแต่ทำให้ประเทศเจ้าอาณานิคมใช้อำนาจที่เหนือกว่าในการเข้าควบคุมวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศอาณานิคมเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรม การสร้างความแปลกแยกของคนและความแตกต่างอย่าง

ถึงรากของคนในพื้นที่เหล่านั้นด้วย (ัญญา สังขพันธ์านนท์.2559) และในวิธีคิดของนัก
วัฒนธรรมศึกษา พื้นที่บริเวณชายแดนมีฐานะเป็น “พรมแดนทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมร้อย
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มีความวัฒนธรรมร่วมกันมาเป็นเวลาช้านาน การมองชายแดนในมิตินี้
จึงเปิดพื้นที่ให้คนชายแดนได้เข้ามามีส่วนกำหนดความเป็นไปของความสัมพันธ์ที่ติระหว่างคน
สองประเทศได้ (เสวภา พรสิริพงษ์, 2556)

เยาวชนในฐานะปัจจุบันและอนาคตของชาติไทย โดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ชายแดน
ไทย-กัมพูชา เป็นกลุ่มหนึ่งที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์แบบยั่งยืน
กับประเทศกัมพูชา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องรู้จักประเทศกัมพูชาในทุกมิติ รวมทั้งต้องมีทัศนคติ
ที่ถูกต้องต่อชาวกัมพูชาด้วย วิธีการหนึ่งที่จะทำให้เยาวชนไทยเปลี่ยนทัศนคติต่อชาวกัมพูชา
ก็คือ การสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนเหล่านั้นด้วยกระบวนการเรียนรู้
ที่เหมาะสม เพราะการมีทัศนคติในเชิงลบจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับ
ประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นที่มาของโครงการเยาวชนชายแดนเชื่อมสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา
ที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของเยาวชนชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านความรู้
ความเข้าใจ และการมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านกัมพูชา อันจะนำไปสู่
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ติระหว่างเยาวชนไทยและเยาวชนกัมพูชาต่อไป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เสริมสร้างเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา
ให้มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ที่ติกับประเทศเพื่อนบ้าน
(2) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนไทยที่มีต่อชาวกัมพูชาด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะ
ทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาจะทำให้เยาวชนในพื้นที่ชายแดนมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม ที่
สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศและประชาชนชาวกัมพูชา
นำไปสู่การเชื่อมร้อยความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชามากขึ้นในอนาคต นอกจากนั้น ยังจะ
ช่วยให้เยาวชนไทยสามารถที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้คนที่มีความหลากหลายในสังคม
พหุวัฒนธรรมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดสมรรถนะทางวัฒนธรรม (cultural competence)

แนวคิดหลักที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของโครงการฯ คือ การสร้างสมรรถนะ
ทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจัดการความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

ครอบคลุมความสามารถใน 4 มิติ คือ (1) ด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ต่างกัน (2) ด้านทัศนคติและความตระหนักที่จะเรียนรู้และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม (3) ด้านทักษะในการปฏิสัมพันธ์หรือดำเนินการใดๆ ร่วมกับบุคคลต่างวัฒนธรรมเพื่อช่วยลดหรือขจัดปัญหาอันเนื่องมาจากความต่างทางวัฒนธรรม และ (4) ด้านการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการระบบและทรัพยากรเพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (สิรินทร พิบูลภาณุวัฒน์และคณะ, 2557)

แนวคิดเรื่องสมรรถนะทางวัฒนธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ 4 ระดับ คือ (1) *ระดับระบบ* ในระดับนี้คำนึงถึงนโยบาย กระบวนการจัดการ กลไกในการติดตาม และสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกหรือทรัพยากรที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถทางวัฒนธรรมในระบบบริการ (2) *ระดับองค์กร* เน้นการบริหารจัดการในส่วนงานให้มีความหลากหลายที่สอดคล้องกับความต่างวัฒนธรรมของทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ มีการพัฒนาทั้งทักษะและจัดเสริมทรัพยากรให้สามารถตอบสนองความต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) *ระดับวิชาชีพ* ในระดับนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการพัฒนาด้านวิชาชีพ เพื่อให้นำไปสู่การพัฒนามาตรฐานสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิชาชีพนั้นๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการทำงานของบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพดังกล่าว (4) *ระดับบุคคล* การสร้างหรือพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในตัวบุคคลเริ่มตั้งแต่การมีความรู้ในวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างเพียงพอ มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมที่ต่างไปจากตัวเอง มีความตระหนักที่จะเรียนรู้เข้าใจ และปรับตัวกับวัฒนธรรมอื่น ตลอดจนมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างกัน (Downs, et al., 1997; Eisenbruch et al., 2004 อ้างใน สิรินทร พิบูลภาณุวัฒน์ , 2557)

ในการนำแนวคิดสมรรถนะทางวัฒนธรรมมาใช้ในการศึกษานี้ ได้ครอบคลุมเพียงระดับที่ 4 เท่านั้นคือระดับบุคคล ที่มุ่งด้านการสร้างหรือพัฒนาด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมรรถนะในระดับบุคคลเท่านั้น โดยไม่ได้ทำในระดับที่ 1 2 และ 3 ทั้งนี้เนื่องงานวิจัยเน้นไปที่ระดับบุคคลที่เป็นเยาวชนในสถานศึกษาเท่านั้น

วิธีวิทยา

ในการสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานในพื้นที่จริง และการฝึกปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ คือ เยาวชนจากจังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา และเคยได้รับผลกระทบเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ และเป็นพื้นที่ที่มิวิจัยจากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เคยดำเนินโครงการลักษณะคล้ายคลึงกันกับผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา มาแล้ว

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนที่มีพื้นที่ติดชายแดนจำนวน 41 โรงเรียน จาก 7 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอ ปราสาท กาบเชิง สังขะ บัวเชด พนมดงรัก เมืองสุรินทร์ และลำดวน อำเภอที่ไม่ติดชายแดน คัดเลือกมาโรงเรียนละ 2 คน อำเภอที่ติดชายแดน โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 104 โดยมีระยะเวลาดำเนินการตลอดโครงการ 15 เดือน (เดือนตุลาคม พ.ศ. 2557- เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558)

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาที่รักและชัง: ภูมิหลังและความเป็นมา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาที่มีความไม่แน่นอน เดียวรักเดียวชังดังที่ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2543) กล่าวไว้ นั้น มีรากฐานมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยที่ 1 เกิดจาก “สำนึกทางประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่กัมพูชาได้สูญเสียดินแดนให้แก่ฝ่ายไทยและได้ถ่ายทอดความขมขื่นนี้ลงในแบบเรียนประวัติศาสตร์กัมพูชาเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อๆ มาได้อ่าน โดยมองไทยในฐานะ “ผู้รุกราน” (อภิภา แก้วกำกม, 2556) การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านแบบเรียนและตำนานให้กับเยาวชนได้มีส่วนปลุกฝังให้ไทยและกัมพูชากลายเป็นศัตรูทางประวัติศาสตร์ เกิดความรู้สึกต่อกว่า เหนือกว่า และความคลั่งชาติซึ่งจากภาพลักษณ์เชิงลบที่กัมพูชามีต่อไทยได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกันมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยก็นิยมกล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาเกี่ยวกับสงครามในยุคต่างๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกัมพูชาตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยผู้เขียนประวัติศาสตร์ลงความเห็นรวมๆ ว่าคนกัมพูชาไม่รู้จักบุญคุณคนไว้ใจไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลต่อทัศนคติในเชิงลบซึ่งกันและกัน (เขียน ธีรวิทย์และสุนัย ผาสุข, 2543)

ปัจจัยที่ 2 การแบ่งขีดเส้นแดนโดยจักรวรรดินิยมที่ไม่สนใจความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน เป็นการแบ่งเขตแดนเพื่อจัดการผลประโยชน์เหนือดินแดนของจักรวรรดินิยม ปัจจัยที่ 3 เป็นเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติและการเมืองระหว่างประเทศ โดยทั้งสองประเทศต่างเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ตั้งผลประโยชน์หลักแห่งชาติไว้ที่เป้าหมายเดียวกันซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งหากการเจรจาประนีประนอมดำเนินการไม่ได้ ย่อมนำไปสู่ความรุนแรงและสงครามในที่สุด ซึ่งผลประโยชน์หลักของไทยและกัมพูชาก็คือ ปราสาทพระวิหาร และพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล แต่ปัญหาที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศลุกลามไปมากจนไม่มีทีท่าว่าจะยุติลงได้ คือปัญหาปราสาทพระวิหาร (สุวัฒน์ อำนวย, 2559)

ในมิติทางเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2533 ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตรงกันข้ามกับการปกครองภายใต้รัฐบาลเขมรแดงและสงครามกลางเมืองกัมพูชาซึ่งยังทำให้กัมพูชายังอ่อนแอทางเศรษฐกิจ ทำให้กัมพูชาต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจากประเทศไทย (ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, 2559) โดยไทยเป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของกัมพูชา ในปี พ.ศ. 2541-2542 สินค้าจากประเทศไทยจำนวนมากเข้าสู่กัมพูชา ทั้งทางบกและทางน้ำ สินค้าอุปโภคและบริโภคจากประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างมากในกัมพูชา (เขียน อธิวิทย์และสุนัย ผาสุข, 2543) ในมิติทางวัฒนธรรม ประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะเขตพื้นที่ที่ใกล้กับประเทศไทย สามารถรับโทรทัศน์จากประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อดนตรีและโทรทัศน์ของกัมพูชา ซึ่งทำให้ชาวกัมพูชาจำนวนมากเข้าใจว่าคนไทยเป็นพวกหยิ่งยโสและเหยียดประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุนี้เมื่อมีปัญหากรณีน้ำผึ้งหยดเดียวเกิดขึ้น ก็สามารถลุกลามบานปลายไปได้ เช่น กรณีการเผาสถานทูตไทยเมื่อปี 2546

อีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งได้เสมอคือ กรณีพิพาทพรมแดนพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ซึ่งความขัดแย้งครั้งล่าสุดเริ่มต้นมาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา หลังจากนั้น ก็ได้มีการปะทะระหว่างกำลังทหารทั้งสองฝ่ายหลายครั้ง พร้อมกับการอ้างสิทธิ์ของแต่ละฝ่ายเหนือดินแดนพิพาทดังกล่าว เหตุการณ์ค่อยๆ ลุกลามมาเป็นระยะๆ และเกิดความรุนแรงมาก ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2554 เมื่อเกิดการสู้รบบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่จังหวัดศรีสะเกษ และสุรินทร์ ประชาชนต้องอพยพหนีตายเข้ามาอยู่ในเมือง

เกิดความสูญเสียและได้รับกระทบกันทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะผู้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่การสู้รบดังกล่าว (กนกวรรณ รัชีก,2559)

เมื่อเอ่ยถึงรัฐชาติไทย-กัมพูชา ผู้คนส่วนใหญ่มักคิดถึงเส้นกั้นพรมแดนที่ชัดเจนตั้งแต่อุบลราชธานี จนถึงจังหวัดตราด ประกอบด้วยคนไทยในพื้นที่เขตไทยและคนเขมรในพื้นที่กัมพูชา นั่นคือวิถีคิดทางรัฐศาสตร์ที่คำนึงถึงพรมแดนที่ชัดเจน มีประชากรที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขเดียวกัน มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ (ธัญญา ใจเที่ยง, 2559) แต่ในวิถีคิดของนักวัฒนธรรมศึกษา พื้นที่บริเวณชายแดนมีฐานะเป็น “พรมแดนทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มีความวัฒนธรรมร่วมกันมาเป็นเวลาช้านาน การมองชายแดนในมิตินี้จึงเปิดพื้นที่ให้คนชายแดนได้เข้ามามีส่วนกำหนดความเป็นไปของความสัมพันธ์ที่ติระหว่างคนสองประเทศได้ (เสาวภา พรสิริพงษ์, 2556)

การเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมแก่เยาวชน

จากการศึกษาของนรเศรษฐ พิสิฐพันธ์ และคณะ (2557) พบว่าผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ มีทัศนคติเชิงลบต่อประเทศเพื่อนบ้านกัมพูชา และมีความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาน้อยมาก ทัศนคติในเชิงลบนี้จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับประชาชนหรือการทูตภาคประชาชน และเมื่อสำรวจในนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ (ยงยุทธ บุราสิทธิ์และคณะ, 2558) ก็ได้ผลการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษานี้ที่มิวิจัยได้นำมาเป็นโจทย์หนึ่งในการวางแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้โดยใช้ยึดโยงกับแนวคิดเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมโดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการฯ เนื่องจากความสำเร็จของโครงการฯ ขึ้นอยู่กับหลายฝ่าย จึงต้องปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นการดำเนินงานจึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้จึงเป็นการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ 33 จังหวัดสุรินทร์ (สพม.) ผู้อำนวยการโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมาย ฝ่าย

ปกครอง และฝ่ายความมั่นคงชายแดน ด้วยการเชิญกลุ่มบุคคลดังกล่าวมาร่วมระดมสมองเพื่อหาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการฯ การกำหนดชั้นเรียนของกลุ่มเป้าหมาย ช่วงระยะเวลาดำเนินงาน รูปแบบของการไปทัศนศึกษาที่ประเทศกัมพูชา การขยายผลกิจกรรมเนื่องจากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน และโรงเรียน ดังนั้นเรื่องระยะเวลาในการดำเนินโครงการจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับการเปิด-ปิดภาคการศึกษาของโรงเรียนด้วย รวมทั้งเนื้อหาในการฝึกอบรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นต้น

2. *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม* เมื่อได้ข้อมูลจากภาคส่วนต่างๆ ในขั้นตอนที่ 1 จึงได้นำข้อมูลทั้งหมดมาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสม สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการที่ต้องการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาในทุกมิติ เข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมคนไทยและคนกัมพูชา โดยการเน้นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน สร้างความรู้สึกที่ดี ลดความรู้สึกเกลียดชัง ขัดแย้ง และความเครียดแค้นในเรื่องราวในอดีตต่างๆระหว่างกัน และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม (ینگยุทธ บุราสิทธิ์, 2559) รวมทั้งมีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวกัมพูชา ทั้งหมดนี้ได้ถูกนำไปออกแบบเนื้อหาการฝึกอบรม มีการสร้างคู่มือสำหรับเยาวชนใช้ในระหว่างการฝึกอบรมฯ ด้วย

เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเป้าหมายมีพื้นความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาน้อยมากและมีทัศนคติเชิงลบต่อประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นเป้าหมายของการอบรมจึงให้ความสำคัญกับการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาและการสร้างทัศนคติในเชิงบวก ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ การให้ความรู้และการเรียนรู้ด้วยการไปสัมผัสกับประเทศกัมพูชาด้วยตนเอง เพราะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสาวภา วิชาติ, 2554) รวมทั้งได้สร้างโอกาสให้เยาวชนไทยได้เข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเยาวชนของกัมพูชา เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะของเยาวชนด้านภาษาเขมรและภาษาอังกฤษด้วย

3.การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้เยาวชนชายแดน ไทย-กัมพูชา มีความรู้ ความเข้าใจ และการมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา และ เกิดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชา จึงได้กำหนดระยะเวลาในการอบรม ออกเป็น 3 วัน โดยแบ่งเนื้อหาการฝึกอบรมออกเป็นสองส่วนคือ วันแรกได้เรียนเชิญ นายนิรันดร์ กัลยาณมิตร ซึ่งท่านได้เห็นความสำคัญของโครงการฯ โดยทางทีมวิจัยได้มีเข้าไป ขอความรู้และข้อมูลต่างๆ รวมทั้งการให้คำแนะนำในการจัดทำโครงการจากท่าน และได้เรียนเชิญท่านกล่าวเปิดการประชุม“ โครงการเยาวชนชายแดนเชื่อมสายสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ” เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2558 ณ โรงแรมทองธารินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีใจความ ตอนหนึ่งที่มีความสำคัญว่า

“...การจัดประชุมในวันนี้ จึงนับได้ว่าเป็นการเหมาะสมกับสถานการณ์ของ ภูมิภาค และเป็นโอกาสอันดียิ่งของชาวจังหวัดสุรินทร์ ที่ทางมหาวิทยาลัยมหิดล ได้ เล็งเห็นศักยภาพ และความสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ ในฐานะที่จะเป็นศูนย์กลาง ทางด้านเศรษฐกิจและการขนส่งที่สำคัญ เชื่อมโยงพื้นที่อีสานใต้กับกลุ่มประเทศ อาเซียน ซึ่งการที่จะทำให้การรวมตัวเป็นหนึ่งในเดียวของประชาคมอาเซียนบรรลุ ตามเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องสร้างเยาวชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติ ที่ดีต่อกัน ให้เกิดขึ้นในเบื้องต้น เป็นการเตรียมการสร้างพลเมืองอาเซียน เพื่อให้อยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุขในโอกาสต่อไป...”

ส่วนเนื้อหาการอบรมเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับกัมพูชาในมิติต่างๆ บทบาท เยาวชนในฐานะทูตภาคประชาชน สิ่งที่ดีและไม่ควรทำในกัมพูชา (Do and don't) เป็นต้น ส่วนนี้จัดขึ้นในประเทศไทย สำหรับวันที่สองและวันที่สามของการอบรม เป็นการไป ศึกษาดูงานและการสร้างสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชาที่วิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เหตุผลที่เลือกไปทัศนศึกษาที่กรุงเสียมเรียบประเทศกัมพูชาเพราะกรุงเสียม เรียบเป็นเมืองที่มีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมากในอดีต เป็นที่ตั้งของสิ่งมหัศจรรย์ 1 ใน 7 ของ โลก มีโรงแรมระดับห้าดาว ขนาดใหญ่จำนวนมาก มีความทันสมัย ซึ่งแตกต่างจากจังหวัด สุรินทร์ โดยต้องการให้เยาวชนได้เห็นว่าการที่ประเทศไทยไม่ได้มีความเจริญที่ด้อยไปกว่า ประเทศไทย นอกจากนั้น ยังจัดให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าไปแลกเปลี่ยนกับเยาวชนกัมพูชาที่ วิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเสียมเรียบ ซึ่งทำให้เกิดมิตรภาพระหว่างเยาวชนไทย-กัมพูชา ได้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องต่างๆ ได้เห็นสภาพการเรียนการสอน บรรยากาศของโรงเรียน ศักยภาพของเยาวชนกัมพูชาด้านภาษา ต่างประเทศ ความขยันขันแข็ง และความเอาใจจริง เอาใจ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับตัวเอง และเกิดความตระหนักว่าเยาวชนไทย (ตนเอง) ควรพัฒนาและปรับปรุงในด้านใดบ้าง

นอกจากการพิจารณาเนื้อหาแล้ว ในการอบรมฯ ยังได้พิจารณากระบวนการ และ กิจกรรม ในการสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวัยของเยาวชนด้วย อาทิ การจัด กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อปรับพฤติกรรมของเยาวชนที่มาจากต่างโรงเรียน การเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานแต่ได้สาระ การจัดทำกิจกรรมใบงานให้เยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ตาม วัตถุประสงค์ การให้ความรู้ในการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมขณะศึกษาดูงานในประเทศกัมพูชา การจัดทำคู่มือความรู้เกี่ยวกับกัมพูชา เนื่องจากเป็นรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มุ่งผล ให้เยาวชนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ และเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ให้มากที่สุดจึงแบ่งการอบรม ออกเป็น 2 รุ่นๆ ละ 52 คน (ในการอบรมฯ นี้มีอาจารย์เข้าร่วมการอบรมและไปทัศนศึกษาที่ ประเทศกัมพูชาด้วย)

4.การขยายผลกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับ เยาวชน/ประชาชนกัมพูชา เมื่อสิ้นสุดการอบรมเชิงปฏิบัติการ จะมีระยะเวลาประมาณ 6 เดือน ได้มีการออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนและอาจารย์ได้มีการทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับกัมพูชาด้วยเพื่อเป็นการฝึกทักษะ โดยให้โรงเรียนพิจารณาเลือกกิจกรรม ที่เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบาย และแผนงานของโรงเรียน กิจกรรมขยายผลที่โรงเรียน จะดำเนินการมีทั้งที่ขยายผลภายในโรงเรียน ในประเทศ และข้ามแดน มีทั้งที่แยกทำแต่ละ โรงเรียน และทำร่วมกันเป็นกลุ่มโรงเรียน

ผลการดำเนินงานเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมแก่เยาวชน

ผลการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมเพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ ชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า

เยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการฯ โดยภายหลังการอบรมได้มีการ ประเมินผลการอบรม พบว่าเยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติ ที่อยู่ในระดับดีและดี มาก อย่างเห็นได้ชัดเจน ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติ ของนักเรียนที่มีต่อประเทศ
กัมพูชา ตามโครงการเยาวชนชายแดนเชื่อมสายสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

ข้อความ	ระดับ ก่อน/หลังการอบรม N=104 คน (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกัมพูชา	2.9	6.8	54.4	33.0	2.9
	26.5	65.7	6.9	1.0	0.0
2. ท่านคิดว่าประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีความสำคัญ ต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง	8.5	44.7	42.6	4.3	0.0
	35.7	58.6	5.7	0.0	0.0
3. ท่านคิดว่าประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่สวยงาม น่าอยู่ และ น่าท่องเที่ยว	10.6	3.34	46.8	8.5	0.7
	42.9	45.7	11.4	0.0	0.0
4. ท่านคิดว่าประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรือง ทางเศรษฐกิจ	1.4	22.0	48.9	25.5	2.1
	16.4	50.7	30.0	2.9	0.0
5. ท่านคิดว่าประเทศกัมพูชามีโบราณสถานเก่าแก่ที่สำคัญๆ ต่าง เป็นจำนวนมาก	56.7	36.9	5.0	1.4	0.0
	90.0	10.0	0.0	0.0	0.0
6. ท่านรู้สึกว่าคุณกัมพูชา เป็นคนไม่น่าไว้วางใจ	0.7	22.0	51.8	22.0	3.5
	2.1	6.4	28.6	49.3	13.6
7. ท่านคิดว่าคนกัมพูชาเป็นคนที่ขยัน อดทนต่อการทำงาน	24.1	49.6	24.8	1.4	0.0
	62.1	32.2	5.7	0.0	0.0
8. ท่านคิดว่าแรงงานชาวกัมพูชาในพื้นที่ด้านจังหวัดสุรินทร์ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ	2.1	14.2	49.6	29.8	4.4
	1.4	10.0	30.7	47.9	10.0

9. ท่านคิดว่า การส่งเสริมคนไทยเข้าร่วมเป็นพลเมืองอาเซียน ร่วมกับคนกัมพูชา จะทำให้ไทยเสียเปรียบ	3.5	17.7	39.0	26.2	13.5
	4.3	12.1	24.3	36.4	22.9
10. ท่านคิดว่า คนไทย(เขมร)สุรินทร์ และคนกัมพูชา มีความสัมพันธ์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กันมาก่อน	22.7	46.8	25.5	5.0	0.0
	49.3	42.9	7.9	0.0	0.0
11. ท่านคิดว่า ประเพณีต่างๆ ของกัมพูชาได้รับอิทธิพล จากศาสนาพุทธเช่นเดียวกับไทย	26.2	50.4	21.3	2.1	0.0
	49.3	45.7	4.3	0.7	0.0
12. ท่านคิดว่า ศาสนาพุทธในกัมพูชา มีแหล่งที่มาคล้ายคลึงกัน กับประเทศไทย	27.7	47.5	21.3	3.5	0.0
	55.5	44.3	0.7	0.0	0.0
13. ท่านคิดว่า อิทธิพลของศาสนาพุทธ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อการดำเนินชีวิตของคนในประเทศกัมพูชา	24.8	49.6	22.0	3.5	0.0
	53.6	43.6	2.9	0.0	0.0
14. ท่านคิดว่า ศิลปะการแสดงของกัมพูชา มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คล้ายคลึงกับประเทศไทย	22.2	51.8	24.8	1.4	0.0
	35.7	58.6	5.7	0.0	0.0
15. ท่านคิดว่า ภาษาเขมร เป็นภาษาที่มีความสำคัญ น่าสนใจ	15.6	46.1	32.6	5.7	0.0
	35.0	57.1	7.9	0.0	0.0
16. ท่านคิดว่า การสอนภาษาและวัฒนธรรมเขมรในโรงเรียน มีความสำคัญ	34.0	44.7	20.6	0.7	0.0
	60.7	39.7	0.0	0.0	0.0
17. ท่านคิดว่า ภาษาเขมร เป็นภาษาที่เรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย	6.4	25.5	50.4	14.2	3.5
	13.6	52.9	28.6	4.3	0.7
18. ท่านเห็นว่าการเข้าไปเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับนักเรียน ในกัมพูชา เป็นสิ่งจำเป็น	31.2	44.0	24.1	0.7	0.0
	60.7	37.1	2.1	0.0	0.0
19. ท่านคิดว่า การสร้างเครือข่ายกับเยาวชนกัมพูชา มีความเป็นไปได้	21.3	45.4	31.9	1.4	0.0
	59.3	36.4	4.3	0.0	0.0

ที่มา : โครงการเยาวชนชายแดนเชื่อมสายสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับทุนสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ปี พ.ศ.2558

1. *ระดับความรู้เพิ่มขึ้น* ผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้ การไปศึกษาดูงานที่ประเทศกัมพูชาและการไปแลกเปลี่ยนทัศนคติกับเยาวชนกัมพูชา รวมทั้งการกลับมาทำกิจกรรมสร้างสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชาและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่อง ส่งผลให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ไม่มีความสนใจและไม่ให้ความสำคัญไม่ชวนชายที่จะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่เมื่อได้ไปสัมผัสกับประเทศกัมพูชา ทำให้อยากค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกัมพูชามากขึ้นโดยเฉพาะเช่นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมกัมพูชา (ในข้อที่ 1 ตารางที่ 1) ซึ่งพบว่าก่อนการอบรม นักเรียนมีความรู้ในระดับที่มาก และมากที่สุดเพียงร้อยละ 6.8 และ 2.9 หลังการอบรมปรากฏว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นในระดับมากและมากที่สุดถึงร้อยละ 65.5 และ 26.5 เป็นต้น

2. *การเปลี่ยนทัศนคติต่อประเทศกัมพูชา* ผลจากการที่เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาในมิติต่างๆ ทั้งด้านผู้คนชาวกัมพูชา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น จากการได้ไปเห็นและสัมผัสกับอารยธรรมที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต และการพัฒนาประเทศของกัมพูชาในปัจจุบัน รวมทั้งการได้มีปฏิสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากลบไปเป็นบวก เช่นทัศนคติที่เคยมองว่าคนกัมพูชา เป็นคนที่ไม่น่าไว้วางใจ (ในข้อที่ 6 ตารางที่ 1) จากเดิมที่เคยมองว่าไม่น่าไว้วางใจในระดับมากถึงร้อยละ 22.0 และหลังจากการอบรมแล้ว ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 6.4 เท่านั้น จากสัมภาษณ์เยาวชนที่ร่วมการอบรม บางคนได้เล่าว่า

“ แต่ก่อนเคยดูถูกคนเขมร เพราะเห็นมาทำงานในตัวจังหวัดสุรินทร์และที่ช่องจอม มองว่าคนเขมรเหล่านี้ไม่น่าไว้วางใจ และมีคำเรียกเขมรว่า “เซาะกราว ” ซึ่งหมายถึงคนบ้านนอก แต่พอได้ไปเรียนรู้ในกัมพูชา ทัศนคติที่เคยมองคนเขมรเชิงลบเปลี่ยนไป ซึ่งต้องได้ไปเห็นและได้เรียนรู้ในบ้านเมืองเขา จึงได้เห็นของจริงว่าไม่ใช่อย่างที่เราเคยคิดไว้ ”

3. *การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม* จากที่ไม่เคยให้ความสนใจประเทศเพื่อนบ้านเพราะคิดว่าเขาต้อยและล้าหลังกว่า แต่เมื่อได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับเยาวชน/ประชาชนกัมพูชา นำไปสู่การมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างเยาวชนไทยกับไทย และเยาวชนไทยกับเยาวชนกัมพูชา

อาทิ เกิดโครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันมากมายหลายโครงการ อาทิ โครงการภาษา และวัฒนธรรมบนโลกออนไลน์ระหว่างเยาวชนไทย-กัมพูชา โครงการรวมน้ำใจให้เพื่อนบ้าน โครงการเรียนรู้กัมพูชาเดินทางสู่อาเซียน โครงการเข้าไปร่วมเรียนรู้การจัดการทรัพยากรป่า โดยพระสงฆ์ของประเทศกัมพูชา เป็นต้น ทำให้มีความเข้าใจเยาวชนกัมพูชามากขึ้น เกิดการประเมินตนเองและลงความเห็นว่าพวกตนมีความด้อยกว่าทางด้านภาษาอังกฤษ ความมุ่งมั่น อดทน และมีความรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาน้อยกว่าที่เยาวชนกัมพูชามีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้านที่จะทำให้สามารถสื่อสารอันจะนำไปสู่การสร้างมิตรภาพที่ต่อเนื่องได้ จากความรู้สึกเดิมที่คิดว่าตนเองเหนือกว่า ทำให้เกิดความคิดที่จะปรับปรุงตัวเองในด้านต่างๆ เช่นเยาวชนเห็นว่าการเข้าไปเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับนักเรียนในกัมพูชา เป็นสิ่งจำเป็น(ในข้อที่ 18 ตารางที่ 1)ก่อนอบรมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดเพียงร้อยละ 31.2 และหลังจากอบรมแล้วให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดถึงร้อยละ 60.7 เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องได้แก่ของโครงการขยายผลของโรงเรียนพนมดงรัก อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ชื่อโครงการรวมน้ำใจให้เพื่อนบ้าน โดยได้ประสานกับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์ ในการนำคณะนักเรียนและครูไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียน Pouk ในจังหวัดเสียมเรียบ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งนักเรียนได้เคยไปสร้างสัมพันธ์ในโครงการอบรมฯ มาแล้ว โดยมีโรงเรียนต่างๆ เข้าร่วมเดินทางไปด้วยจำนวน 6 โรงเรียน และมีนักเรียนเข้าร่วมเดินทางจำนวน 21 คน ซึ่งนับว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ที่สามารถสัมพันธ์กับนักเรียนกัมพูชา ได้อย่างต่อเนื่อง

4. การเกิดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดเครือข่ายเยาวชนชายแดน ขั้วเคลื่อนความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา การที่เยาวชนไทยได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชา ทำให้มีการติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเครือข่ายเยาวชนชายแดนที่ในอนาคตสามารถใช้เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชาได้ เช่นเยาวชนเห็นว่าการสร้างเครือข่ายกับเยาวชนกัมพูชามีความเป็นไปได้ (ในข้อที่ 19 ตารางที่ 1) ก่อนการอบรมเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดร้อยละ 31.2 และหลังการอบรมเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60.7 เป็นต้น นอกจากนี้ทางโรงเรียนและเยาวชนยังมีการขอรับการสนับสนุนทุนจากภาคีเครือข่ายและภาคส่วนต่างๆ ในการทำกิจกรรมไทย-กัมพูชา ซึ่งบางโรงเรียนได้ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น และภาคราชการ ชุมชน ในการเข้าร่วมมีบทบาทในการสร้างเสริม

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา และเห็นว่าโครงการที่ดำเนินการ เป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนเห็นความสำคัญมากขึ้นในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับกัมพูชา ในระยะยาว

สรุป

ความสำเร็จของการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนชายแดนในครั้งนี้นำมาซึ่งการเกิดขึ้นจากกระบวนการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการติดตามประเมินผลการทำงานทุกขั้นตอน เพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยออกแบบวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีความแปลกใหม่กว่าการเรียนในห้องเรียน เน้นบทบาทของเยาวชนไม่น้อยกว่าบทบาทของวิทยากร กรณีในการคัดเลือกเยาวชนเข้าร่วมโครงการที่เน้นเยาวชนที่ชอบทำกิจกรรมกล้าแสดงออก สามารถสื่อสารด้วยภาษาเขมรท้องถิ่นได้ ให้มีเพศชายและหญิงในสัดส่วนใกล้เคียง ทั้งนี้โดยให้มีอาจารย์ของแต่ละโรงเรียนเป็นคอยดูแลนักเรียนตลอดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติ และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน การก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในกระบวนการฝึกอบรม เพื่อมุ่งเน้นให้เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านโดยการข้ามแดนไปผูกสัมพันธ์กับเยาวชนกัมพูชา ที่สำคัญการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและยั่งยืนโดยการใช้รูปแบบต่างๆ ของการสื่อสารแบบออนไลน์ ในการติดต่อสื่อสารและการสร้างเครือข่ายของเยาวชนทั้งในระดับภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนและระหว่างประเทศ

ดังนั้น จึงพบว่าการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่ควรเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ไปจากเดิมที่เน้นแต่การเรียนรู้ด้วยการท่องจำ เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ด้วยการเข้าไปมีประสบการณ์ตรง การเลือกประเด็น เนื้อหา ที่สามารถกระตุ้นความคิดของผู้เรียน ให้เกิดการคิดตาม เปรียบเทียบและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งการทดลองปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติซึ่งสอดคล้องกับสิรินทร พิบูลภานุวัธน์และคณะ (2557) ที่เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมมิติที่สำคัญคือด้านทัศนคติและความตระหนักที่จะเรียนรู้และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและด้านทักษะในการปฏิสัมพันธ์หรือดำเนินการใดๆ ร่วมกับบุคคลต่างวัฒนธรรมเพื่อช่วยลดหรือขจัดปัญหาอันเนื่องมาจากความต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความเห็นของ Clair & Mc Kenry, (1999) ที่เห็นว่า สมรรถนะ

ทางวัฒนธรรม คือ ความสำเร็จของการประเมินความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างบุคคล กลุ่มคนและองค์กร โดยการใช้กลยุทธ์การติดต่อสื่อสารเป็นสำคัญ

การขยายผลการสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในพื้นที่ชายแดนอื่นๆ ของประเทศเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ เพราะเยาวชนเหล่านี้จะเป็นผู้ได้รับผลพวงจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี-ไม่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน การเตรียมความพร้อมเยาวชนเหล่านี้ด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการและบริบทของเยาวชนในแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลยการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนทุกๆ ไปให้มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมสำหรับเป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกับผู้คนในประชาคมอาเซียนที่จะมีความใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และความสันติสุขของประชาคมอาเซียนในภาพรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ระลึก. (2555). ภูมิซรอล”: พัฒนาการการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ของชุมชนชายแดน จาก สังคมประเพณีสู่ชุมชน คนไทยหัวใจเขมร. สืบค้นจาก <http://www.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/11076/10010>
- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านกิจการเยาวชน ครั้งที่ 8 เรื่อง “Stronger Youth Cooperation – Brighter ASEAN’s Future” เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556 ณ เมืองบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไน .สืบค้นจาก <http://www.asean.org/stronger-youth-cooperation-brighter-asean-s-future/>
- เขียน อธิวิทย์ และสุณัย ผาสุข. (2543). *กัมพูชา: ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543) “คำนำ” ใน*ประวัติศาสตร์กัมพูชา*.โดยเดวิด แชนด์เลอร์. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยณรงค์ ศรีพงษ์. (2555). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์กัมพูชา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ .
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. *สัมพันธ์ภาพทางเศรษฐกิจไทย-เขมร*.สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/mekong/2009/07/10/entry-1>

- ธันวา ใจเที่ยง. (2559). *ประวัติศาสตร์นิเวศวิทยาลุ่มแม่น้ำโขง*. สืบค้นจาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2545/document9670.html>
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *แฉ่วนวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาค.
- นรเศรษฐ พิสิฐพันธ์ และคณะ (2557). *การทูตภาคประชาชนกับการสร้างความสัมพันธ์ไทย- กัมพูชา* กรุงเทพฯ: บริษัททีเอ็มเมท จำกัด.
- ยงยุทธ บุราสิทธิ์ เสาวภา พรสิริพงษ์ วาทีตต์ ดุริยอังกูร. (2558). *โครงการเยาวชนชายแดนเชื่อมสายสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา*. เอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ยงยุทธ บุราสิทธิ์. (2559). *กระบวนการสร้างพลเมืองสู่ความเป็นพลเมืองอาเซียน*. ในดวงพร คำคุณวัตร, *พลังเยาวชน พลังสร้างสรรค์ สัมพันธ์ไทย-กัมพูชา*. (หน้า23-52). กรุงเทพฯ: หิยีน หยาง การพิมพ์.
- วันเพ็ญ อ้วนตัน. *เยาวชนกับประชาคมอาเซียน*. สืบค้นจาก http://www.prd.go.th/download/article/article_20141003114910.pdf
- สิรินทร พิบูลภานุวัจน์ อธิพงษ์ บุญรักษา นันทิยา ดวงกุ่มเมศ ขวัญวิญจิต ศศิวงศาโรจน์ สิทธิพร เนตรนิยม. (2257). *โครงการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมเพื่อสุขภาวะของแรงงานข้ามชาติ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- เสาวภา พรสิริพงษ์. (2556). *การทูตภาคประชาชน: จากพรมแดนรัฐชาติสู่พรมแดนวัฒนธรรม*. วารสาร *สังคมลุ่มน้ำโขง*.: 9(3), 101-122.
- เสาวภา พรสิริพงษ์. (2559). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนต่อประเทศเพื่อนบ้าน*. กรุงเทพฯ. หิยีน หยางการพิมพ์.
- เสาวภา วิชาดี (2011). *รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์* *Executive Journal* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. มกราคม-มีนาคม 2011, 175- 180.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2556*. สืบค้นจาก www.bic.moe.go.th
- สุวัฒน์ อำนวย. (2559). *ความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2559 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/484422>
- อำภา แก้วกำกั. (2556). *ทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา: ข้อสังเกตและข้อเสนอจากการศึกษา*. วารสาร *สังคมลุ่มน้ำโขง*: 9(2), 117-138.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์ (2552). *ปัญหาระหว่างไทยกับกัมพูชา: ผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างประเทศ*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2011/02/33053>
- Clair, A.S. & McKenry, L. (1999). *Preparing culturally competent practitioners*. *Journal of Nursing Education*, 38(5), 228-234